

Randers Kommune

Tånum

Landsbyregistrering 2011

Tånums historie

Oprindelse

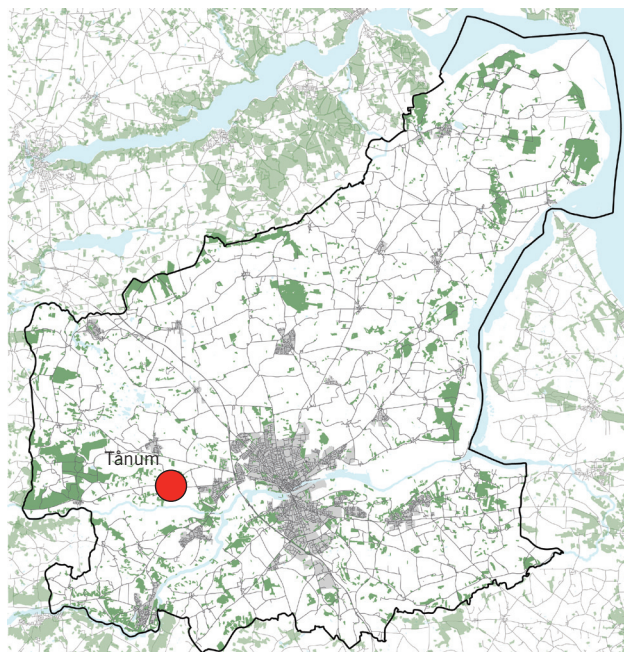
Tånum kan spores i skrifter tilbage til 1409 under navnet 'Thanumb'. Kirken menes at være fra omkring 1150. Hvor lang tid før kirkens opførelse, der har været bysamfund på stedet, er svært at fastslå, da endelsen '-um', har været brugt siden jernalderen. Langt de fleste landsbyer med endelsen '-um' stammer dog fra vikingetiden mellem år 700 og 1050.

Byudvikling

Tånum er allerede på de første tilgængelige kort fra 1787 en relativ stor landsby med over 20 gårde beliggende på to rækker hhv. syd og nord for en meget stor vejforte.

Med tiden er vejforløbet blevet skarpere defineret, bl.a. ved at der er opført bebyggelse omkring Gl. Viborgvej. I starten er denne bebyggelse opført i relation til gårdene som arbejder- eller forvalterboliger og senere er der kommet forsamlingshus, brugsforening, skole mv. til.

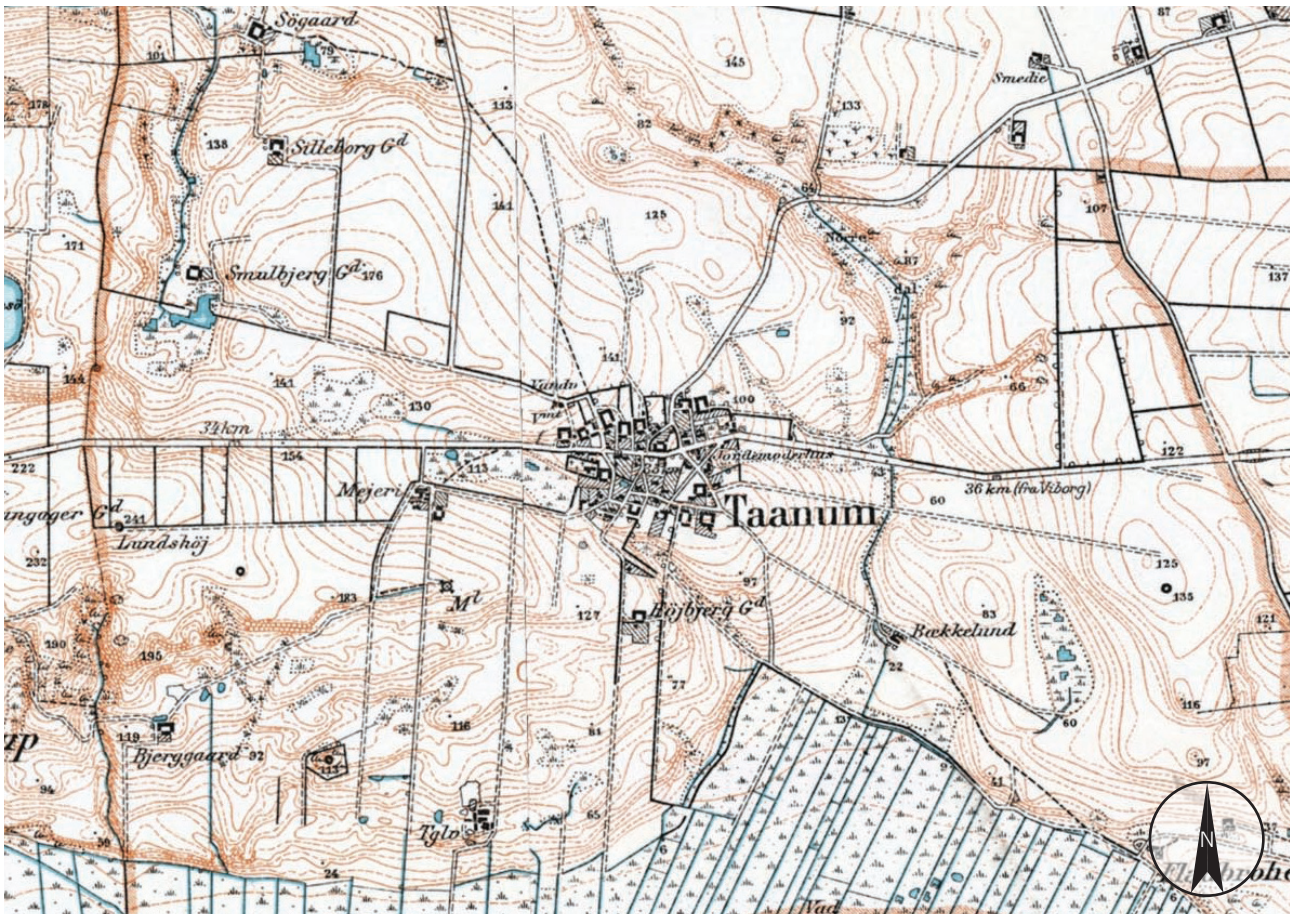
Gennem de seneste 40 år er byudviklingen primært sket på byens nordlige kant. Her er der dels udstykket og bebygget grunde med udsigt, og dels er der revet gårde ned, hvorefter der er bygget række- eller enfamiliehuse på grundene. Tånum har 251 indbyggere i 2011.

Tånum set fra luften i 2010. Den nye stangbebyggelse nord for Gl. Viborgvej skiller sig ud.

Original 1-kort fra 1787, 1:5.000 over Tånåm. På dette kort kan det dårligt ses, at Viborgvej løber lige gennem byen. Den befæstede og i dag trafikerede vej synes at gå i ét med forten.

Målebordsblad 1:20.000, 1900-1940. Læg mærke til møllen der står ca. ½ km sydvest for kirken. Den findes stadig, men står uden vinger.

Topografi og landskab

Landskab

Tånium ligger i et højt morænelandskab, hvor Nørreådalen er det mest markante nærliggende landskabstræk. Terrænet består hovedsageligt af store bakkedrag og kraftige fald ned mod Nørreå, men der ses også bakker i mindre skala.

Øst for Tånium ligger den mindre Nørredal, der er en sidedal til Nørreådalen. Nørreådalen afgrænser det moræneplateau, som Tånium ligger på. Ligeledes finder man syd for Tånium en smal slugt, hvori Tånium Bæk løber, der skaber et karakteristisk 'slag' i landskabet.

Nordvest for Tånium ligger det smukke naturområde omkring Fussing Sø, der er yderst markant i landskabet nord for Nørreådalen.

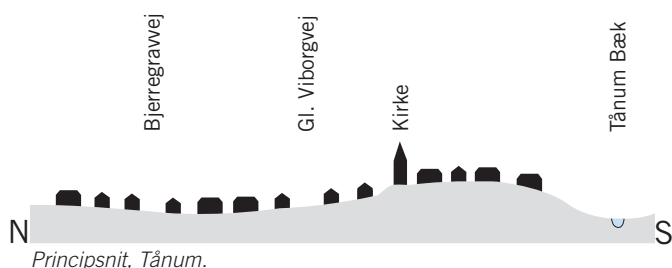
Beliggenhed

Tånium ligger, groft opdelt, i to niveauer. Den sydligste bebyggelse, en karakteristisk gårdrække, ligger på en hævet 'ø' og danner kant mod Nørreådalen. Herfra breder landsbyen sig mod nord, hvor terrænet falder. Fra den hævede gårdrække er det muligt at se nedover resten af den lavere liggende del af byen samt de nye parceludstyknings mod nord. Kirken står i øvrigt meget tydelig set herfra.

Oplevelse

Hele vejen rundt om Tånium er der fine kig ud over landskabet. Dette gør sig særligt gældende fra toppen af 'øen' med kig mod syd og øst udover det faldende landskab. Også Nørreådalen og byerne på den modsatte side af dalen kan skimtes herfra gennem beplantningsbælter. Længs Gl. Viborgvej er der en markant sigtelinie mod vest, hvor landskabstopografien er meget tydelig, da stigningerne i landskabet ses tydeligt på vejens bakkede forløb. Fra Tånium Bygade er der endvidere meget fine sigt til kirketårnet gennem bebyggelsen, der ligger foran.

Tånium er en landsby, der ikke umiddelbart afspejler sine kvaliteter, når man ankommer til byen. Fra vest ad den primære adgangsvej Gl. Viborgvej står kirken frem, men der er også en nedslidt, nyere bebyggelse, der tager imod én fra denne side. Fra øst er ankomsten lidt kønnere med et gammelt bindingsværkshus på nordsiden af Gl. Viborgvej, som ligger fint sammen med beplantningen omkring. Topografien gør, at man fra denne side får nogle flotte kig udover landskabet og landsbyen under ankomsten.

Der er flotte kig ud over det bakkede landskab vest for Tånium med det gamle mejeris skorsten i baggrunden.

Syd for Tånium ligger en smal slugt, hvori Tånium Bæk løber. Slugten udgør et særdeles karakteristisk træk i landsbyens nære landskab.

Kirken ligger synligt i Tånium. Her et eksempel på et fint sigt gennem den foranliggende bebyggelse.

Funktioner og infrastruktur

Funktioner

Tånum som landbrugssamfund er efterhånden historie. Mange af gårdene er flyttet ud, forsvundet eller er ikke længere aktive. Der er dog tre af landsbyens gårde, som stadig er i drift: Tånum Bygade 8, Gl. Viborgvej 222 og Korsmedergaard på Gl. Viborgvej 210. Sidstnævnte er et økologisk landbrug, hvor der er tilknyttet en gårdbutik.

Der er både kirke og forsamlingshus i Tånum, og der har tidligere været en skole. Skolebygningen eksisterer stadig, men er omdannet til beboelse. I dag hører Tånum under Hornbæk skoledistrikt.

I Tånum finder man landsbyens autoværksted som eneste virksomhed indenfor landsbygrænsen. Nord for Tånum ligger Tånum Planteskole, og ikke mange meter vest for byen ligger den markante, lange bygning, der tidligere har huset Danske Slagteriers Forsøgsstation. Forsøgsstationen har stadig de samme ejere, men synes ikke længere at være aktiv som forsøgsstation.

Borgerne i Tånum har oprettet en hjemmeside www.taantum.dk, hvor sociale arrangementer opslås, samt praktiske råd efterspørges og videregives. Her kan man også læse om den årlige Tånum Revy, som landsbyen hvert år samles om.

Infrastruktur

Tidligere har Tånums primære færdselsåre ligget syd for landsbyen langs med den sydligste bebyggelse – en markant og taktfast gårdrække. I dag skærer Gl. Viborgvej sig midt gennem landsbyen og deler den i to.

Oprindelig bestod meget af landsbyen af fællesjord. I dag er den gamle forte stort set tilbygget med småhuse. Alligevel er den oprindelige vejstruktur genkendelig i forhold til Original 1-kortet fra 1787. Flere af Tånums små veje er stadig karakteristisk slyngede. Nogen er i øvrigt grusbelagte.

Tånum ligger kun godt 4 km fra Randers, som Gl. Viborgvej fører direkte til. Placeringen gør Tånum attraktiv som bosætningsby.

Annexgaarden er en af Tånums gamle gårde, der ikke længere er i drift. Gården har stadig stor betydning for oplevelsen af Tånum.

Den gamle Tånum Skole er i dag i privat eje og benyttes til beboelse.

I Tånum findes der flere små slyngede grusveje, der giver Tånum en fin landlig karakter.

Bebyggelse, arkitektur og kulturmiljø

Bebyggelsesstruktur

Tånium er en slynget vejby, hvor den oprindelige struktur har tegnet sig som en krans af gårde omkring en stor vejforste med spredt småhusbebyggelse. Denne struktur er med tiden blevet udbygget med mange flere småhuse på forsten. I takt med dette er Gl. Viborgvejs forløb blevet mere og mere defineret.

Landsbystrukturen med det forgrenede vejnet er relativt velbevaret syd for Gl. Viborgvej. Her kan man gå i de helt smalle gader og støde på velbevarede huse, der er som taget ud af 1800-tallets landsbymiljø.

Nord for Gl. Viborgvej er der sket en vis udtynding i gårdstrukturen. Mod nordvest er parcelhusvænget Klørupthøften opstået i løbet af 1960'erne, og inden for de sidste få år er der udstykket parceller nord for Bjerregravvej lige før Svineforsøgsstationen Jylland.

En af de mest markante forandringer i byen var nedrivningen af gården Gl. Viborgvej 212 samt opførelsen af hele tre nye rækkehuse, beliggende på plateauer i det let skrånende landskab. Dette indgreb er et markant tab af historie og originalitet for Tånium, og den nye bebyggelse skaber ikke, som gården gjorde, rum i og omkring sig.

Arkitektur

Tånium spænder vidt. Fra store firlængede gårdanlæg over karakteristiske rødstensbygninger fra andelstiden til nye bygninger i mere eller mindre karakteristisk arkitektur.

Der er fem firlængede gårdanlæg tilbage i Tånium; Tånium Bygade 13, 27 og Annexgaarden nr. 37, samt Korsmedegaard på Gl. Viborgvej 222 og Bjerregravvej 4. Desværre er Tånium Bygade 13 og 37 også kaldet Annexgaarden i relativt dårlig stand og skal mødes med en indsats snarest, hvis de skal reddes fra nedrivning. De øvrige gårde er i præsentabel stand. Særlig Tånium Bygade 8 synes meget omhyggeligt passet.

De små historiske landsbyhuse er repræsenteret ved Gl. Viborgvej 178 og Tånium Byvej 23. Huset nord for Gl. Viborgvej er opført i 1830 og udgør sammen med den bagvedliggende lade en fin velkomst til Tånium. Huset på Tånium Bygade er fra 1741 og dermed 260 år gammelt, hvilket er en bemærkelsesværdig høj alder for et mindre landsbyhus.

Andelstidens bygninger samt den gamle skole ligger langs Gl. Viborgvej. Forsamlingshuset er stadig aktivt, og skolen er i dag i privat eje og benyttes til beboelse. Skolebygningen har et originalt facadeudtryk og et klædeligt skifertag, men der er udskiftet vinduer og tilføjet en kvist og en skorsten, antageligt for at kunne udnytte huset bedre til beboelse.

Den gamle brugsforenings bygning på Gl. Viborgvej 216 virker noget tom uden udstillede varer i de store displayvinduer. I stedet er der i dag nedrullede gardiner og græs langs facaden.

Den nyere bebyggelse i Tånium spænder fra anonyme rækkehuse til store moderne enfamiliehuse. Der synes ikke at være nogen skelen til det eksisterende landsbymiljø, når der bygges nyt.

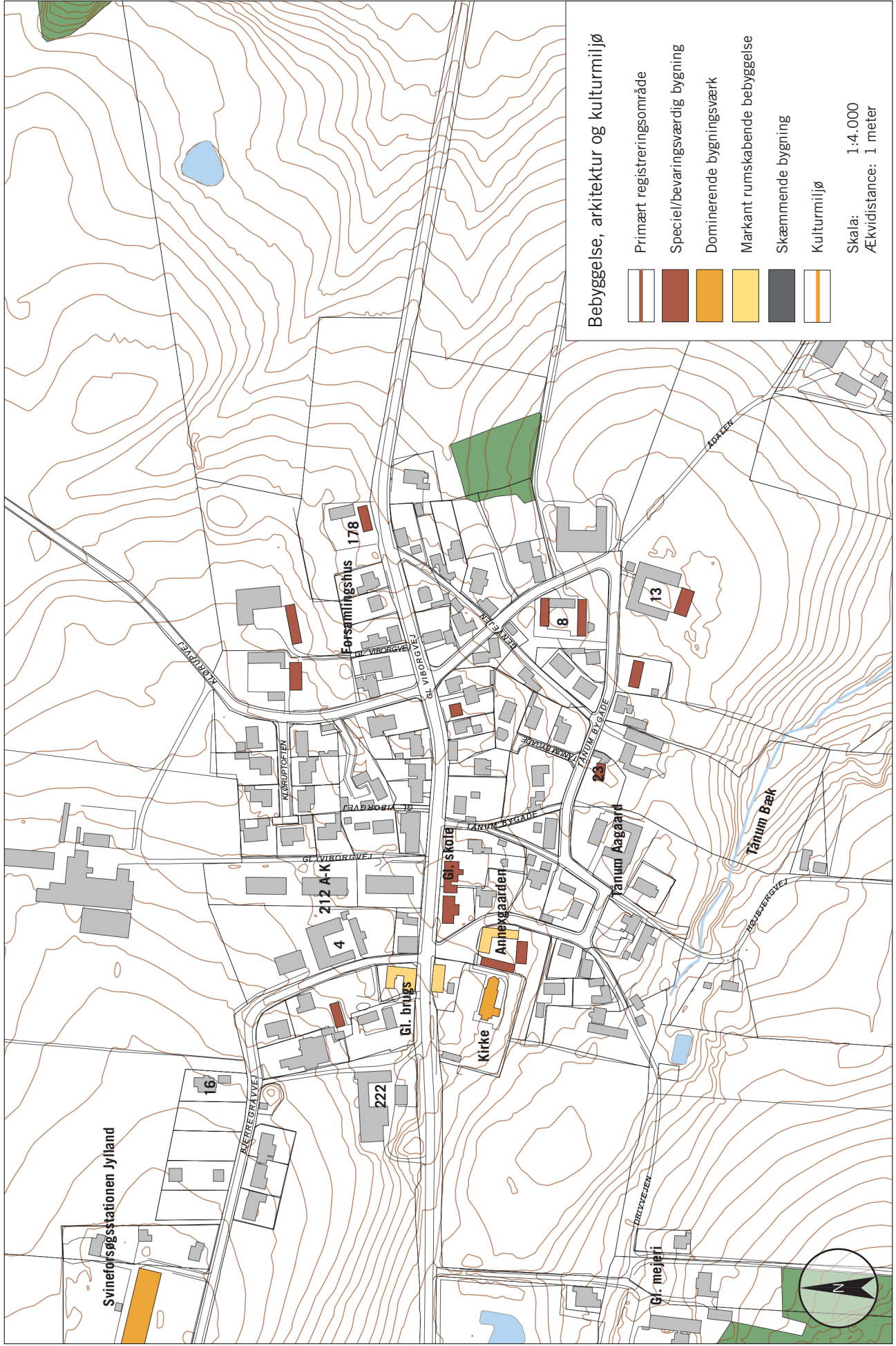
Det lille landsbyhus på Tånium Bygade 23 er en af de bygninger, der springer i øjnene i Tåniums bymiljø. Huset er vurderet meget bevaringsværdigt med en SAVE-værdi på 3.

Tidligere lå der en gammel firlænget gård på Gl. Viborgvej 212. Gården var i meget dårlig stand og i stedet for en restaurering, blev den revet ned og erstattet af disse tre rækkehuse med i alt ni boliger.

På en ny udstykning nord for Bjerregravvej er der opført et stort enfamiliehus i skarp nyfunktionalistisk stil på Bjerregravvej 16.

Afgrænsning og byggemuligheder

Afgrænsning

Mod nord og øst er det primært nyere enfamiliehuse, der tegner landsbygrænsen sammen med gårdanlæggene Gl. Viborgvej 186, 210 og Klørupvej 8.

Mod vest ligger Tånum Kirke og byder velkommen, ligesom den rager op over gårdenes og husenes tage, så man kan se den fra flere steder i byen. Vest for byen ligger i øvrigt Svineforsøgsstationen Jylland på toppen af den sydvendte skråning, der går helt ind til byen.

Tånum er især mod syd, meget flot afgrænset gennem rækken af gårde, der ligger ned til en smal slugt, hvori Tånum Bæk løber. Slugten udgør en naturlig afgrænsning af Tånum mod syd og sydvest. Denne grænse bør forblive uændret.

Mod syd og sydøst er der desuden et fint kig ud over landskabet, der falder ned til Nørreå. For rigtigt at opleve dette fald skal man dog bevæge sig ud af de mindre grus- og markveje sydøst for byen.

Byggemuligheder

Der er i Kommuneplan 2009 udpeget flere byggemuligheder. Bebyggelsen af disse er i fuld gang med bl.a. rækkehusene på Gl. Viborgvej 212 og parcellerne nord for Bjerregravvej.

Mellen Bjerregravvej og rækkehusene er der angivet en byggemulighed på arealerne umiddelbart nord for gården Bjerregravvej 4. Der anslås at være plads til 2-3 enfamiliehuse på arealet. Man skal være opmærksom på den nye bebyggelses placering, så de flotte kig ud over landskabet mod nordøst bevares fra bebyggelsen vest for Bjerregravvej.

Øst for landsbygaden Ådalen ligger et areal, der i dag synes at være inddraget til lange haver for den bebyggelse, der ligger ud til Ådalen. Området er i Kommuneplan 2009 udpeget som en byggemulighed.

Udsigten fra Klørupvej på den nordøstlige kant af Tånum er bred ud over de bakkede marker. Øst for vejen ligger der to store gårdanlæg, der ikke længere er i drift.

De tre parcelhuse syd for Bjerregravvej er fra 1970'erne. Lige overfor disse er der udstykket fem grunde, hvor der kommer bebyggelse de kommende år.

Et kig mellem driftsbygningerne til Bjerregravvej 4 over på de noget fremmedartede rækkehuse, hvor der tidligere lå en firlænget gård.

Sammenfatning

Tånum ligger i et storbakket landskab, hvor bebyggelsen traditionelt er placeret med hensyntagen til terrænets konturer. Byens sydlige kant ligger ned til en markant slugt og et engdrag, som tilfører denne del af byen et meget landligt og idyllisk præg.

Tånum har ændret sig fra at være en landsby bestående af en krans af gårde med en bred forte i midten, til i dag at være en tæt bebygget struktur, med mange små veje og stræder. En del af gårdanlæggene er stadig at finde, men ligger ikke længere som solitære anlæg i bybilledet, og meget få af dem er i drift.

Det finmaskede vejnet er opstået af den gamle fortes åbne og forgrenede struktur og er med tiden blevet til mere skarpt definerede færdselsårer, hvor beplantning og bebyggelse styrer forløbene. De små veje er fine at trække sig tilbage til, da Gl. Viborgvej er meget trafikeret.

Der findes en håndfuld bevaringsværdige bygninger i Tånum, der bør beskyttes, da de er en del af landsbyens historie og identitet.

Sårbarheder

Tånum er i høj grad præget af Gl. Viborgvej, der skærer sig gennem byen fra øst til vest. Tånum er som bymiljø sårbar overfor vejens dominans, og de gener den medfører.

Tånum er sårbar overfor gårdnedlæggelser. Der er allerede forsvundet en række gårde i Tånum. Gårdene er vigtige bebyggelser, der med deres funktionsbestemte karakter og store, men landskabstilpassede volumener tegner landsbyens byggede miljø.

Den sydlige del af Tånum og landskabet syd for Tånum er sårbart overfor ændringer i bystrukturen og udbygning af byen. Landsbyens karakter og gårdenes placering ud til det åbne land er et værdifuldt træk ved byen.

I den nordlige del af Tånum er landskabet sårbart overfor udvidelse af byen, der går på kompromis med udsigt og tilgang til landskabet. Disse to kvaliteter bør sikres i planlægningen af ny bebyggelse.

Anbefalinger

- Der bør gøres en ekstraordinær indsats for at bevare de resterende firelængede gårde i Tånum, og der bør gøres en ekstra indsats for at finde alternativ anvendelse for gårdenes bygninger.
- Forløbet langs Gl. Viborgvej bør bearbejdes, så det i højere grad giver indtryk af, at Tånum er en aktiv og attraktiv boligby. Der bør arbejdes med både rumskabende bebyggelse og beplantning.
- Tånums sydlige grænse mod landskabet bør fastholdes og styrkes, så de gamle gårde og huse også i fremtiden ligger i nær relation til det åbne, kuperede landskab.
- Den vestlige side af Tånum bør holdes fri for bebyggelse, så kirken fortsat opleves som det første tegn på byens eksistens ved ankomst fra vest.

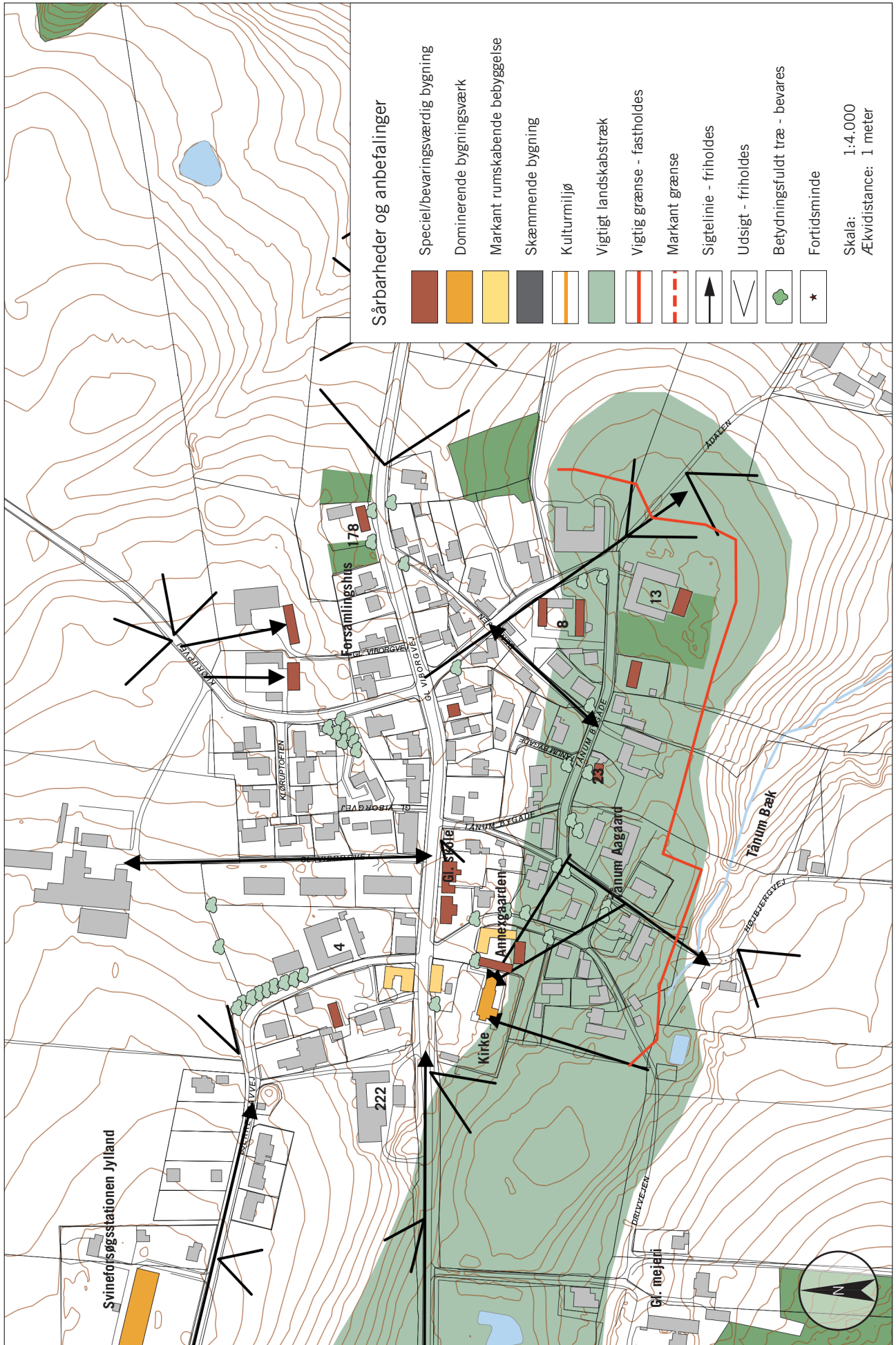
Ved ankomst fra øst hilser dette flotte længehus nord for Viborgvej velkommen til Tånum.

Tånum Bygade 8 er en af de rigtig gamle gårde i Tånum, der vedligeholdes løbende. Gården er en vigtig del af gårdmiljøet i den sydøstlige del af Tånum, omkring Tånum Bygade.

Et kig mod sydøst ad Ådalen. Grusvejen falder ned til engene omkring Nørreå.

Stadsarkitektens Kontor
Randers Kommune
Laksetorvet 1
8900 Randers
www.randers.dk